

HOBURGSBLADET

NR 2

UTGIVEN AV HOBURGS HEMBYGDSFÖRENING

ÅR 2013

Hembygdsvänner eller Hoburgsvänner!

Hembygdsåret inleddes för mig med ett telefonsamtal från Gotlands Radio där man bad mig gissa vilken socknen som hade utvalts till Årets socken 2013. Helt oförberedd fick jag gissa och på en viss beskrivning förstod jag att det var Öja som hade valts ut. Jag blev uppringd i egenskap av ordförande för Hoburgs hembygdsförening. Efter det har starkare krafter tagit över och jobbat med Årets socken i Öja. Jag hade inte haft en chans att få tid över till det stora uppdrag som det innebar. Det har skett mycket trevligt i Öja i sammanhanget och känslan för socknen har säkert stärkts, kanske framför allt bland yngre eller nyinflyttade personer som mer har sett Storsudret som en enhet. När jag var barn och ung var sockenkänslan i alla våra fem socknar mycket mer påtaglig och självklar, men då fanns ännu skolor kvar i flera av socknarna och vi hade också två präster i det pastorat som nu endast är en församling. Årets socken är bra på just det, att stärka sockenkänslan på Gotland. Det var Röda korsavdelningarna på ön som startade det hela och de är ännu en av organisationerna. Nästa års socken är redan vald: Det blev Hemse, en tätort som verkligen behövs som serviceort på Sudret, och en tätort där invånarna nu ligger i för att utveckla den.

Sockenutredningen

Tilläggs kan att sockenkänslan på Gotland är rätt unik. Knappast någonstans i Sverige använder man sig så självklart av sockenbegreppet när man talar om folk eller företeelser som här på ön. När Svenska kyrkans skildes från den svenska staten år 2000 kom Skattemyndigheten att bli ansvarig för folkbokföringen. Följden blev att statsmakterna bestämde att helt ta bort sockenbegreppet i alla officiella sammanhang. Det skulle endast vara kommuner vid registreringen av folk. Efter stormande och ihärdiga protester från Sveriges hembygdsförbund och Sveriges släktforskarförbund ändrade sig utredarna och socknarna i landet skulle indirekt få finnas kvar i folkbokföringen, fast nu skall de kallas distrikt i stället!

Vad det nu var för fel på ordet socken, ett mycket gammalt - tidigmedeltida - nordiskt uttryck som kommer av ordet söka, kanske i betydelsen folk som söker sig till en gemensam kyrka.

Slutligen vill jag tacka alla medarbetare som i år har gjort ideella insatser för vår hembygdsförening! Utan era insatser har det inte varit möjligt med all den verksamhet som vi har kunnat bedriva. Ett stort tack!

Vi önskar er alla i Hoburgs hembygdsförening en God Jul och Ett Gott Nytt år!

*Kerstin Jonmyren
Ordförande*

INBJUDAN TILL ÅRSMÖTE

Hoburgs hembygdsförening håller årsmöte söndag 9 mars 2014 i Fidegården.

kl 12 bjuder vi på middag med soppa och smörgås.

kl 13 startar förhandlingarna.

kl 14 *Ett gotländskt bondbröllop.* Vi visar en nyredigerad version av Gunnar Olssons film av ett autentiskt bröllop i Fleringe år 1958. Förberedelserna och bröllopet hölls med alla gamla traditioner bevarade.

Varmt välkomna gamla och nya medlemmar! Anteckna datum, vi kallar endast på detta sätt.

MEDLEMSAVGIFTEN 2014

Det är dags att betala in medlemsavgiften för år 2014.

Den är fortfarande 100 kr per person, som betalas in till pg 439 18 80-4.

Glöm inte ange namn, adress och e-postadress.

Vår ladugård vid Ranarve - en bit av Burgsviks historia

Birgit Martell, Ranarve i Öja, berättar

Den ovanliga ladugården helt i sten och med tegeltak vid Ranarve i Öja, byggd 1913. En gång utgjorde den hälften av C J Baeckströms 84 meter långa och 15 meter breda ladugårdsbyggnaden på Käulbacken i Burgsvik.

På C J Baeckströms tid

Under 1800-talet och en bra bit in på 1900-talet var det stora klasskillnader på Sudret.

Patron i Burgsvik, det var Carl Johan Baeckström. Han var född 1815 i Visby och började som barn sin framgångsrika affärskarriär genom att sälja vatten muggvis på exercisplatsen i Visby. Redan som ung hade han hunnit etablera sig som handlande i Burgsvik.

Här idkade han handel med allt det som bönderna på gårdarna på Sudret producerade och behövde för sin utkomst. Kött, ägg och spannmål såldes. "Guldkaggen" var hans sädesmagasin i hamnen.

Baeckström var på sin tid Sudrets förmögna och mest framgångsrika affärsman.

Var man bonde, om än fattig sådan, så var det ganska lätt att få stor kredit i handelsboden, kanske för att sedan en dag upptäcka att man hade hamnat på obestånd.

Han var känd som en oförsonlig affärsman på samma

gång som han ömmade för fattiga, gamla och sjuka i sin närhet, gav dem stora matkorgar när han såg att de led nöd. Aldrig med pengar, men klädde upp barnen när föräldrarna skämdes för att visa dem i skolan.

Han hade ännu en stor inkomstkälla och det var som bärigare av strandade fartyg. Fartygsolyckor var ofta förekommande runt Storsudrets kuster.

Ungefär 1850 skickade konsul Baeckström bud efter en duktig byggmästare. Så kom Sven Lindbäck från Skåne till Burgsvik. På *Käulbacken* uppförde han en stilig herrgårdsbyggnad, det som numera är Karlshälls rehabiliteringsboende. Han kallade huset Liveborg efter sin älskade hustru Olivia som kom från Fide.

I den *gamle käulu*, stenbrottet nära huset, anlades en vacker park med lusthus. Den lär ha kostat 40 000 kr. Baeckström planterade massor av fruktträd och buskar, som fyrahundra hasselbuskar (för näktergalarnas behov av nattkvarter) Där levdes ett flott herrskapsliv med många

Detalj från den överdimensionerade takkonstruktionen vid en av originalluckorna på höloftet.

fester. Gästerna roade sig med varpakastning i parken. Målpinnar sägs vid något tillfälle ha varit öppnade champagneflaskor.

Till gården byggdes en av Gotlands då största ladugårdar. Den var i sten under tegeltak och låg längs Mårtenskviar. Den sträckte sig mer än väl över de tre nuvarande villatomterna intill vägen, grannarna till dagens Karlshäll. På gården fanns mycket tjänstefolk liksom statare. Smed, kuskar, pigor, djurskötare och stalldrängar, ungefär femton familjer hade sin utkomst där. I den stora ladugården stod fjorton par hästar och 90 mjölkkor. Baeckström ägde så gott som all jord i Öja söder om Mårtenskviar, och ägde eller arrenderade gårdar, till exempel Bobbenarve och Bjärgvide.

Patron började sin dag klockan fem varje morgon, tog en ridtur till några av sina många åkrar för att se hur det växte.

Då fanns ännu inget mejeri i Burgsvik utan mjölken levererades till Havdhems mejeri, 15 km bort. Att frakta mjölken på järnhjulsvagn på spårigrusväg så långt måste ha varit ett dagsverke för kusken, bara det. Vagnen drogs av två skogsbaggar.

På min farfars tid

År 1893, det år C J Baeckström dör återstår inte mycket av hans jordägor. Han gjorde som äldre en del olycksamma fastighetsaffärer. Dessutom minskade bärgningsföretagen i takt med att fyror byggdes för sjösäkerheten, så förmögenheten rann bort och hans jordinnehav måste avyttras.

Året är 1912 och en ny ägare finns till Liveborg som nu har kommit att bli hotell och kallas Karlshäll. Ladugården är bara 50 år gammal, men skall rivas och säljas för bortforsling. Det är då min farfar kommer in i bilden. Han kallades för Ranarn efter gården Ranarve. Han köpte halva lagårn för att flytta hem den sten för sten och bit för bit. Det är ungefär 4,5 km mellan Karlshäll och Ranarve. Min far var då 17 år och med om det stora projektet. Flytten innebar ett enormt arbete. Ladugården var ursprungligen 84 meter lång och 15 meter bred, så att halva byggnaden innebar drygt 40 meter. Det var den halvan där djuren

inhystes som farfar köpte.

På ett ljudband där min far Herman Hansson samtalar med journalisten Allan Cedergren år 1985, berättar far om hur det gick till. Köpet var förbundet med det villkoret att byggnaden skulle vara borta till ett visst datum. Väglaget på vägen över Tellar var besvärligt, blött med djupa hjulspår i grusvägen, så att frakta tunga stenlass gick inte förrän villkorstiden var närapå utgången. Bara strax innan det var för sent blev det perfekt vägslag. Då kom de lojala och hjälpsamma grannarna i Holmbyn till hjälp, och fler med dem. De tog inte betalt utan erbjöd sig även att hjälpa till vid takläggningen vid Ranarve. Farfar behövde inte leja någon för pengar till själva körningen.

Det blev otaliga lass med virke och byggnadssten som kördes med oxar och hästar, och otaliga dagsverken som erfordrades. Herman tyckte dock om arbetet med ned-

Byggnadsmaterialet räckte också till detta uthus, med bågformade dörrkarmar och ovanliga fönster i original. .

rivning och stenlastning för då kunde man hålla värmen, som han sa. Han hade i tre vintrar tidigare fått hjälpa till med stenvastarna på Österrum. Där var det svinkallt, fanns inte en enda enesbuske ännu. Far varnade den unge sårk som också arbetade där:

- Sätt inte tungan mot spettet för då fryser den fast!
Far åkte på en vagn dragen av två oxar, och satt med ryggen mot vinden. När de närmade sig hemmet och kom förbi Rudaje ”var det som att komma in i förstugan”. Där var det lä för vinden.

SÖNDAGSMIDDAG

Välkomna söndagen den 1 juni till en traditionell vårmiddag vid Bottarve. Långborden i salen är dukade med vita dukar och linneservetter på gammaldags kalasvis. Det blir förrätt, huvudrätt och efterrätt så som det var på kalasen i mitten av 1900-talet. Skaffare serverar och spelfolk underhåller.

Middagen börjar kl 12:30

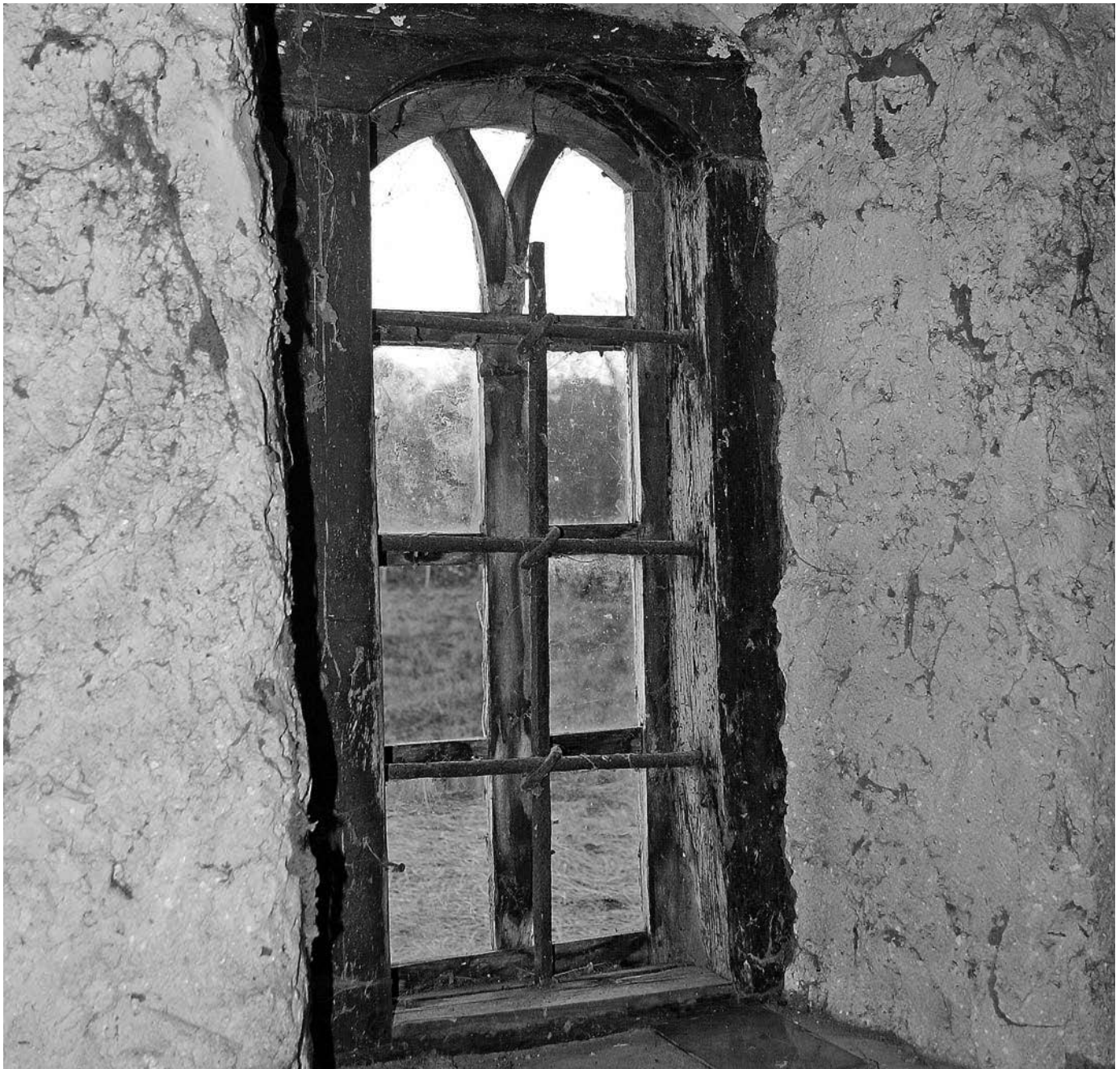
Vi kan bara ta emot cirka 30 gäster så boka i god tid på info@bottarve.se eller 073 97 09 259.

TACK- och UPPTAKTSTRÄFF

På Kristi himmelfärdsdag, det är 29 maj, vill vi i styrelsen träffa alla som brukar hjälpa till vid Bottarve på ett enkelt tack-kalas. På samma gång vill vi göra en festlig start på sommarens aktiviteter för alla er som har lust att vara med i Bottarvefamiljen och ge ett handtag någon gång. Många goda huvuden och händer behövs i den ideella verksamheten. För matens skull, maila eller ring att du vill vara med! info@bottarve.se eller Kerstin Jonmyren 0768 07 94 95.

Du är hjärtligt välkommen!

Styrelsen

Från insidan syns att fönstren är försedda med järngaller

Stor och intressant gåva till Bottarve hembygdsmuseum

Evy Ingemarssons textilmuseum i Sjonhem är välkänt på Gotland. Nu har Evy flyttat från Sjonhem och har inte längre plats med sin stora samling. Hon har nu beslutat att skänka allt sitt hopsamlade material till Bottarve. Vi är mycket tacksamma för gåvan och om något år, när vi har hunnit gå igenom hela materialet, ämnar vi visa delar av det som Årets utställning på vårt loft.

Kerstin Jonmyren

ALLA KAKOR

som bakas till våra kaffikalas på nyårsdagen och nationaldagen - de är bakade av kvinnor på Storsudret och skänkta till hembygdsvöreningen. Det är en storartad insats för föreningens ekonomi! Ett stort och hjärtligt tack till er, alla bagerskor!

Vi ses på upptaktsträffen! (se särskild notis!)

Styrelsen

Den nya ladugården gjordes inte så bred som den ursprungliga, så det blev mycket byggnadsvirke till övers. Min far arbetade med nedmonteringen av spjärrar med handbalkar och reiar, bjälkarna som var 8 tum i fyrkant. Byggnadsvirket firades så försiktigt ner. Hemma vid Ranarve fanns en nybyggd snickarbod. Där snickrades det övertaliga virket till fönstersnickerier med mera. Det var fint kärnvirke som sågades till fönsterkarmar. Ännu i dag kan man se många vackra och intressanta detaljer i vår ladugård som ger en vink om hur ståtlig den ursprungliga byggnaden var på Bäckströms gård.

På senhösten var den nya ladugården uppbyggd, komplett med sitt vackra tegeltak. Rappningen var nygjord dagen före en svår storm med hårt regn på natten. På morgonen var allt bruk bortspolat från väggarna. Det flöt omkring i kanalen nedanför gården. Det var för sent lidet på hösten för att göra om rappningen, men våren därpå gjordes jobbet på nytt, och nu har rappningen hållit i jämnt etthundra år. Så gammal är vår ladugård från Bäckströms gård i Burgsvik.

Källor:

Allan Cedergrens texter om CJ Bäckström samt Herman Hanssons berättelser.

En av stolparna som ursprungligen bar upp den dubbla raden med längsgående bjälkar. Stolpen har ännu sin ljusblå originalfärg kvar.

BAK DAGAR

Hembakt bröd och kakor är det som mest uppskattas i Kaffestugan. Det går åt massor. Var med och baka i Vamlingbo bygdegård. Köket är tillräckligt stort för flera bagerskor och det finns två spisar och lämpliga utrymmen i övrigt. Så har du ett bra recept - något god kaka eller bröd, eller kan tänka dig att avsätta en dag ändå, välkommen med i rolig gemenskap som det blir när många bakglada *källingar* är samlade.

Ring Eva Johansson tel. **0705 30 79 13** för att komma överens om lämplig dag.

SOMMARENS UTSTÄLLNINGAR

Stora utställningen kommer att belysa **UTVANDRINGEN**.

Vi behöver tips från dig, se under Efterlysningar!

Lilla utställningen visar en privat samling av något slag. Se under Efterlysningar!

BOTTARVEFESTEN 2014

Vår stora traditionella hembygdsfest blir söndag 27:e juli 2014. Temat blir **UTVANDRINGEN**. Som vanligt blir det små korta scener i de olika rummen i manbyggnaden. Som final kommer svensk-amerikaner på besök till gamla fädernegården i hästdragen landå.

MIDSOMMARFIRANDE

Vi har på begäran börjat med ett enkelt och opretentiöst midsommarfirande vid Bottarve. Det är en ny tradition, bara två år gammal.

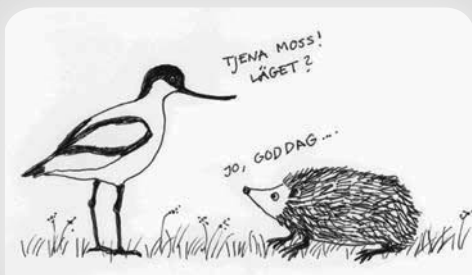
Den här gången blir det extra festligt för då kommer Vamlingbos egen uppåtstående stjärna Lotti Svensson, elev i Kulturskolan och medlem i Vamlingbo spelmannslag, att tillsammans med spelkompisar stå för fiolmusik och dans kring majstången!

VÄLKOMNA DÅ!

EFTERLYSNINGAR

Vi behöver din hjälp med idéer, berättelser och föremål som kan påminna om de många sudergutar som utvandrade till Amerika i slutet av 1800-talet. Både Bottarvefesten och Stora utställningen har utvandring som tema. Ring eller maila Kerstin Jonmyren 0498-497258, 076 807 94 95 kerstin@jonmyren.se (om Bottarvefesten) och Solveig Karlström solveig.karlstrom@telia.com (om utställningen)

För den lilla 3-dagars utställningen i salen efterlyser vi dig som har en samling av något slag som du skulle vilja visa upp. Vi vet att det finns samlingar av många olika slag. Du är välkommen att visa just DIN SAMLING! Hör av dig till någon i styrelsen eller info@bottarve.se

Tecknat av Agneta Engström

De årdnar si – När du inte får ett rakt JA eller NEJ blir du förstås misstänksam och frågar om igen, har personen verkligen förstått vad du sa, uppfattade han tidpunkten och omfattningen av åtagandet? Och HUR ordnar det sig? Nej, du kommer aldrig att få ett mer uttömmande svar. Dock kan du vara säker på att personen i fråga dyker upp den tidpunkt du ville, med den utrustning du frågade efter, ofta också med de extra resurser som du inte tänkt på skulle behövas.

Ing-Marie Tellström

Prat' klokt me gutar

Är du inte helt införstådd med de gotländska etikettsreglerna, men tror att de är bra att känna till? Har du hört något konstigt som behöver en förklaring, eller kanske sett en märklig tradition som du undrar över?

Under den här vinjetten behöver vi din medverkan! Skriv till Hoburgsbladet info@bottarve.se

När det ska bestämmas tid för ett möte

eller när något planeras att utträttas kommer du att få höra antingen det ena eller det andra av två alternativ från guten:

Ja kummar um de int kummar någ imillum

- Låter i förstone förtroendeingivande och lugnande, men den som hört det svaret förr tycker med fog att det är ganska irriterande, för han vet att det ovillkorligen brukar komma något annat, (mycket roligare, intressantare, möjligen också viktigare) göromål emellan som vederbörande prioriterar. Verkligen en helgardering!

Lite andra likartade beskrivande uttryck

Ja kummar när ja kummar är nog eller kanske snarare var ett typiskt gotländskt tankesätt. Allt tar sin tid och man får inte hasta och jakta iväg och slarva ifrån sig något annat, bara för att komma fram snabbt. Det innebär att man naturligtvis kommer, men inte precis på minuten.

De gar leit smått kan sägas i olika sammanhang, dels om någon har ont i ett ben eller rygg så han eller hon rent konkret har svårt *ti kumm si*. Det kan också sägas när man håller på med något och inte tycker att man får tillräckligt mycket gjort.

De far blei va de kan

När någon sitter och håller på med något arbete eller planerar och berättar om ett arbete kan det komma en kommentar som *De far blei va de kan*. Den som säger det vill då tona ner sin förmåga eller sitt alster.

Kerstin Jonmyren